

Nr 28.

Ankom till Riksdagens kansli den 26 mars 1912 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, angående disponerande af anslag till uppförande af vissa tillbyggnader vid sanatoriet vid Apelviken för skrofulösa barn.
(4:e Afd.)

I en till Riksdagen den 23 februari innevarande år aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition, nr 52, har Kungl. Maj:t under återopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att medgifva, att till uppförande af vissa tillbyggnader vid sanatoriet vid Apelviken må beviljas föreningen för kustvård åt skrofulösa barn ett anslag af 54,000 kronor, att af de utaf Riksdagen beviljade anslag till uppförande eller inrättande af tuberkulossjukvårdsanstalter utgå utan hinder af de för dessa anslag af Riksdagen bestämda villkor, men med skyldighet för föreningen att underkasta sig de föreskrifter med afseende å förstberörda anslags åtnjutande, som af Kungl. Maj:t må bestämmas.

Föredragande departementschefens anförande till återopade statsrådsprotokollet är af följande lydelse:

»I en den 9 februari 1912 af medicinalstyrelsen till Kungl. Maj:t öfverlämnad skrift har föreningen för kustvård åt skrofulösa barn i Varberg anhållit om ett anslag för uppförande af vissa tillbyggnader vid föreningens sanatorium Apelviken vid Varberg.

Innan jag öfvergår till en närmare redogörelse för denna framställning, ber jag att få lämna några upplysningar angående föreningens tillkomst, ekonomiska ställning och hittillsvarande verksamhet.

År 1902 gjordes af stadsläkaren i Varberg det första försöket med vård af skrofulösa barn vid Apelviken. Rum hyrdes då i en nära stranden belägen bondgård.

Föreningens
tillkomst och
utveckling.

Då detta försök, som upprepades i något större skala sommaren 1903, visade gynnsamt resultat, inköptes år 1904 en mindre fastighet, hvarå en sanatoriebyggnad uppfördes.

Den 30 september 1904 bildades föreningen för kustvård åt skrofulösa barn med ändamål att bereda kustvård åt sådana barn och i samband därmed söka upprätthålla kustsanatoriet Apelviken. Nämnda förening öfvertog sanatoriet i början af år 1905. Sedermera blef sanatoriet under år 1907 väsentligt utvidgadt.

1909 anslog Riksdagen, på framställning af enskilda motionärer, 25,000 kronor till föreningen för uppförande af ännu en sanatoriebyggnad vid Apelviken. Innan detta anslag ställts till föreningens förfogande, hafva vissa stadgeändringar vidtagits i syfte att förekomma, att föreningens tillgångar utan Kungl. Maj:ts medgifvande användas annat än till främjande af föreningens ofvannämnda ändamål.

Hvad sanatoriets ekonomi beträffar, har sanatoriet, oafsedt afgifter af föreningsmedlemmar och sjukvårdsafgifter, från och med år 1905 åtnjutit landstingsbidrag.

För år 1912 är till föreningen anslaget af

Hallands läns landsting	kr. 4,000:—
Älfsborgs » »	» 1,250:—
Kronobergs läns »	» 1,000:—
Skaraborgs » »	» 1,000:—
Kalmar läns södra landsting	» 500:—

Dessutom hafva anslag beviljats af

Norrbottnens läns landsting till (Apelviken och Styrö).....	kr. 500:—	
Västernorrlands läns » (» » »).....	» 800:—	
Örebro läns landsting	} För vård af skrofulösa barn från respektive landstingsområden vid något kustsanatorium vid Västkusten.	
Uppsala » »		» 1,000:—
Östergötlands läns landsting.....		» 750:—
		» 1,000:—

För år 1911 har föreningen åtnjutit bidrag till driftkostnaderna från statsanslaget till driftkostnader för tuberkulosanstalter med 6,956 kronor. Dylikt bidrag är i respektive statsverkspropositioner beräknadt för år 1912 till 7,320 kronor och för år 1913 till 8,760 kronor.

Slutligen ber jag att få återgifva nedanstående utdrag af revisionsberättelsen för år 1910, den sista, som hittills är tillgänglig:

Debet.*Balans från 1909:*

Skulder	kr.	9,035: 27	
Tillgångar utöfver skulder	»	27,813: 71	kr. 36,848: 98

Inkomster under året:

Anslag från Riksdagen	kr.	25,000: —	
» » landstingen	»	6,250: —	
Byggnadsanslag från landstinget	»	5,000: —	
Från Bikupan	»	1,000: —	
Medlemsavgifter	»	2,085: —	
Sjukvårdsavgifter	»	4,444: 15	
Arrenden	»	397: 50	
Diverse inkomster	»	122: 98	
V. Holmbergs donation	»	1,340: —	
Uppburit i sparbanken	»	3,028: 79	
Lån mot inteckning	»	10,000: —	
Förskotterade medel af 1911 års anslag från landstinget	»	1,928: 61	kr. 60,597: 03

*Balans till år 1911:**Tillgångar:*

Fastigheter (sanatoriet Apelviken)	kr.	76,910: 11	
Inventarier	»	5,531: 22	
Innestående i sparbanken	»	2,423: 26	kr. 84,864: 59
			Summa kr. 182,310: 60

Kredit.*Balans från 1909:*

Tillgångar	kr.	36,848: 98
	Transport	kr. 36,848: 98

Transport kr. 36,848: 98

Utgifter under året:

Afbetalning å skulder	kr.	235: 27	
Afskrifning å sjukvårdsafgifter	»	52: 70	
Räntor	»	605: 58	
Inköpta inventarier	»	2,341: 45	
Fastighetens konto	»	46,500: 71	
Hushållskostnader, löner till betjäningen, medicin	»	8,438: 06	
Kontant behållning i Sparbanken	»	2,423: 26	kr. 60,597: 03

*Balans till år 1911:**Skulder:*

Lån mot inteckning	kr.	18,800: —	
V. Holmbergs donation	»	1,340: —	
Förskott af landstinget	»	1,928: 61	
<i>Tillgångar utöfver skulderna</i>	»	62,795: 98	kr. 84,864: 59
		Summa	kr. 182,310: 60

Beträffande föreningens verksamhet ber jag att få hänvisa till följande tablåer:

Statistiska uppgifter från kustsanatoriet Apelviken under 10 årsperioden 1902—1911.

År.	Sanatoriet öppet i dagar för år.	Antal vårdade.	Underhålls dagar.	Högsta antalet på en gång vårdade.	Medellängd af sanatorievistelsen i dagar.	Fullt förbättrade.	Förbättrade.	Oförbättrade.
1902	60	6	360	6	60	—	6	0
1903	90	10	854	10	85,4	—	10	0
1904	90	20	1,438	20	71,9	—	20	0
1905	141	35	2,925	25	85,57	—	34	1
1906	140	41	3,563	29	86,9	31	10	0
1907	139	70	5,978	59	85,4	36	32	2
1908	135	110	9,045	80	82,23	56	50	4
1909	139	119	9,962	81	83,71	61	55	3
1910	129	123	9,601	80	78	65	56	2
1911	146	190	15,077	112	79,3	52	134	4
	1,209	724	58,803	—	—	301	407	16

Kustsanatoriet Apelviken 1911.

Patienternas hemort m. m.

68	från Hallands län	5,269
39	» Älfsborgs »	3,057
18	» Kronobergs »	1,713
16	» Göteborgs och Bohus län	1,213
12	» Västmanlands län	1,217
10	» Kalmar »	712
10	» Västernorrlands »	630
8	» Skaraborgs »	494
4	» Stockholms stad	356
3	» Örebro län	186
2	» Norrbottens »	230
190		15,077

Dagavgift.	Män.	Kvinnor.	Underhållsdagar.
0,00	12	12	2,127
0,30	24	41	5,516
0,50	1	3	381
0,75	10	4	1,021
0,80	7	4	754
1,00	35	37	5,278

Jag öfvergår härefter till föreningens framställning om byggnadsanlag. Denna framställning afser fyra särskilda byggnader, en förbindelsegång, tillika tjänstgörande såsom lekhall, en afdelning för mindre rörliga patienter, en byggnad för undersökning och operativ behandling samt en isoleringsbyggnad. I sin förutnämnda skrift anför föreningen beträffande ifrågavarande byggnadsplaner följande.

Föreningens
framställning.

I det tillbyggnadsförslag, som, efter det Riksdagen beviljat ett anslag af 25,000 kronor, blifvit af Kungl. Maj:t fastställt, hade af ekonomiska skäl fränskilt en planerad täckt förbindelsegång mellan det egentliga sanatoriet och ekonomibygnaden. Den ansågs då ej så nödig, att man ej tillsvidare kunde låta därmed anstå. Emellertid har behovet af densamma sedermera blifvit allt mera kännbart, efter hand som sanatoriedriften utvidgats och tiden för sanatoriets öppethållande ökats vår och höst för att tillfredsställa de alltjämt stegrade anspråken på flera platser. Då af samma skäl behovet af lekhall utöfver det

utrymme, som nuvarande dagrummet kan erbjuda för dylikt ändamål, jämsides ökats, har föreningen tänkt sig att genom att göra förbindelsegången, som beräknats få en längd af 24 meter, ända till 7 meter bred, kunna fylla båda krafven på samma gång, nämligen ernående af en öfvertäckt förbindelse mellan dagrummet i sanatoriebyggnadens midt och den stora matsalen i ekonomihuset samt en lekhall om cirka 160 kvadratmeters golfyta att användas vid ruskig väderlek. Samtidigt skulle andra fördelar beredas: i lekhallen närmast ekonomihuset skulle från väster och öster förläggas hufvudingångarna för barnen, inne i hallen på ömse sidor om ingången till matsalen skulle göras anordningar för upphängning af ytterkläder och hufvudbonader och ombyte af skodon samt placeras tvätt- och drickställ. Några mindre ändringar i dagrummet såsom ersättande af en inbyggd trappa med en fristående spiraltrappa, omplacering af en dörr och ett fönster äfvensom upptagande af nytt fönster skulle häraf blifva en följd.

Beträffande afdelningen för mindre rörliga patienter anför föreningen, att det redan första året ofvannämnda tillbyggnad tagits i bruk visade sig, att utvidgningen varit för knappt tilltagen i förhållande till den alltjämt stegrade efterfrågan på platser. Öfvertaliga, som därtill lämpade sig, måste öfverflyttas till sanatoriets annex, tvänne större och ett mindre rum i en närbelägen landtgård, som äges af sanatoriet, och sanatorievistelsen fick afbrytas i många fall, där man hellre skulle önskat hålla patienterna kvar ännu en tid, allt för att i möjligaste mån undvika att neka inträde för nya sökande.

Ehuru svårt sjuka ogera emottagas å sanatoriet, blifver det, säger föreningen, alltid en del, som måste hållas till sängs eller som åtminstone bör närmare öfvervakas. Sådana sjuka böra helst föras tillsammans i en särskild afdelning med något bättre utrustning än de öfriga. Äfven en liggveranda är för dessa patienter önskvärd. Nämnda önskemål, äfvensom en behöflig ökning af platsantalet, skulle ernås genom byggandet af en särskild afdelning för mindre rörliga patienter om 28 platser, hvilken afdelning skulle innehålla: en större sal med 20 platser, delad i två afdelningar, en för gossar och en för flickor, medelst en 2 meter hög tvärs öfver salen gående afbalkning, två extra rum med 4 platser i hvardera, sköterskerum, förråd m. m. Nyssnämnda afdelning komme att med den förut befintliga raden af soffhallar bilda en mot söder öppen trubbig vinkel och förbindelsen mellan dem utgöras af den för undersökning m. m. afsedda byggnaden, på hvars sydsida en liggveranda tillika skulle förläggas. Bygg-

naden skulle utgöras af bottenvåning med rum för undersökning och behandling (förbands- och operationsrum, röntgen- och mörkrum) samt vindsvåning med bostadsrum för funktionärer och betjäning.

Slutligen anför föreningen, att behovet af en ändamålsenligt inrättad, fritt liggande isoleringsbyggnad gör sig allt mer gällande. En anstalt som den ifrågavarande måste vara rustad att snabbt och effektivt kunna isolera misstänkta fall af smittosam sjukdom. I den nuvarande isoleringsafdelningen i ekonomihusets andra våning går nog detta för sig, men svårigheten inträder, då patienterna efter tillfrisknandet vistas uppe, enär de ej kunna beredas tillfälle att komma ut i det fria under den stundom rätt långa karantänstiden. Föreningen är därför betänkt på att låta uppföra en isoleringspaviljong på 3 sjukrum cirka 45 meter söder om ekonomibyggnaden och inhägna kring paviljongen ett område om cirka 1,000 kvadratmeter, där patienterna kunna röra sig fritt utan fara för de öfriga och utan att beröfvas tillfälle att fortsätta kuren mot deras egentliga sjukdom.

Enligt upprättadt kostnadsförslag beräknas kostnaderna för förbindelsegången till 10,900 kronor, för afdelningen för mindre rörliga patienter till 9,400 kronor, för byggnader för undersökning m. m. till 17,800 kronor och för isoleringsbyggnaden till 6,950 kronor, hvartill komma planeringsarbeten, värme-, vatten- och afloppsledningar samt elektrisk belysning m. m. till ett sammanlagdt belopp af 9,850 kronor. Hela kostnaden uppgår således till 54,900 kronor.

Föreningen anhåller, att Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra framställning om anslag å 54,000 kronor för uppförande af nämnda byggnader.

För egen del erinrar medicinalstyrelsen till en början, att utrymmet å anstalten under sistförflutna säsong, oaktadt den senaste nybyggnaden, visat sig otillräckligt för de många inträdessökandena, så att samtidigt ända till 16 patienter måst beredas plats å anstaltens annex, samt att föreningen såsom skäl för tillbyggnad anført, dels att en lekhall synes nödvändig dels ock att salar för mindre rörliga eller sängliggande patienter äro behöfliga. De lokaler, som för närvarande disponeras af läkaren för undersökning och behandling, äro ej heller tillräckliga utan behöfva tillökning. Alla dessa synpunkter synas medicinalstyrelsen beaktansvärda, hvarför styrelsen väl inser behovet af en utvidgning af anstalten just i de anförda afseendena. Styrelsen anser också, att de för närvarande för isolering af tillfälligt inträffande

Medicinal-
styrelsen.

fall af smittosam sjukdom afsedda rummen hvarken äro väl belägna eller tillräckliga. Där en sådan mängd barn finnes samlad, är en god isoleringsafdelning synnerligen behöflig.

Medicinalstyrelsen säger sig ej heller hafva någon väsentlig anmärkning att framställa mot de föreslagna byggnaderna. De äldre nu befintliga byggnaderna äro visserligen icke afsedda för beboende under vintern, men de äro dock rätt väl ombonade och försedda med centraluppvärmning, så att någon svårighet att använda anstalten äfven vid kallare väderlek vår och höst ej finnes. Liknande anordningar komma att vidtagas äfven i de till uppförande föreslagna byggnaderna. — Till motverkande af eldfaran är meningen att i förbindelsegången mellan behandlings- och sjuksalsbyggnaderna anordna en sänkbar vägg af järnplåt, ett slags järnridå af samma slag, som redan finnes på ett ställe i de äldre byggnaderna.

Öfverintendentsämbetet.

Medicinalstyrelsen har tillika öfverlämnat ett på styrelsens begäran afgifvet yttrande af öfverintendentsämbetet, däri ämbetet framställt vissa anmärkningar mot byggnadernas utseende samt takanordningen öfver den nuvarande byggnaden och lekhallen. Den beräknade kostnadssumman anser ämbetet ej behöfva öfverskridas genom de af ämbetet påyrkade ändringarna.

Medicinalstyrelsen.

Beträffande det begärda *anslagets belopp* erinrar medicinalstyrelsen, att föreningens fastighet i nuvarande skick värderats till i rundt tal 77,000 kronor och att staten till densamma bidragit med 25,000 kronor. Skulle nu staten ytterligare bidraga med 54,000 kronor, blefve dess hela bidrag 79,000 kronor, under det föreningen själf tillskjutit 52,000 kronor. Jämföres detta med det år 1907 beviljade statsbidraget å 200,000 kronor till kronprinsessan Victorias kustsanatorium, blifva statens bidrag till sanatoriet vid Apelviken betydligt mindre, men å andra sidan, säger styrelsen, kan ej förnekas, att sammanlagda byggnadsbidraget, för den händelse 54,000 kronor nu skulle beviljas, blifver större än det, som skulle utgått till en vanlig tuberkulossjukvårdsanstalt med samma byggnadskostnad. Tager man åter hänsyn till antalet vårdplatser, som för närvarande utgör 96, hvartill skulle komma ytterligare 28, så att hela antalet efter utförd tillbyggnad skulle utgöra 124, och jämför härmed bestämmelsen, att högst 1,000 kronor i statsbidrag må utgå för hvarje i nybyggd tuberkulossjukvårdsanstalt inrymd vårdplats, måste ett statsbidrag af tillsammans 79,000 kronor för åstadkommande af 124 vårdplatser, det vill säga 637 kronor per plats, låt vara att vårdplatserna icke äro öppna året

om utan endast under den för behandlingen lämpligaste tiden, anses vara relativt lågt.

På grund af hvad sålunda anförts har styrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta proposition om beviljande af ett extra anslag af 54,000 kronor åt föreningen för uppförande af tillbyggnad till föreningens kustsjukhus vid Apelviken invid Varberg i enlighet med uppgjorda ritningar, dock att de af öfverintendentsäm-
betet framställda anmärkningarna skulle vid byggnadens uppförande iakttagas, äfvensom att, i händelse anslaget beviljas, såsom villkor för dess åtnjutande liknande bestämmelser måtte föreskrifvas, som på sin tid fastställdes för åtnjutande af det år 1909 beviljade anslaget.

Ändamålet med kustsanatorier är att genom anstaltsvård skydda barn, som lida af börjande tuberkulos eller hafva tydliga anlag för sådan sjukdom. Såväl tuberkuloskommittén som medicinalstyrelsen och åtskilliga andra myndigheter, som yttrat sig öfver nämnda kommittés betänkande, hafva uttalat, att denna profylaktiska metod är af stor betydelse i kampen mot tuberkulosen. Förhoppningen om ett gynnsamt resultat af dylika anstalters verksamhet torde ingalunda jäfvas af de statistiska uppgifter, som jag här ofvan anført. Då behovet af platser för skrofulösa barn ännu ingalunda är fyllt, synes det mig vara ett väl afpassadt led i statens åtgärder mot vår värsta folksjukdom att genom statens mellankomst möjliggöra en utvidgning af ifrågavarande anstalt.

Departements-
chefen.

Beträffande det äskade anslagets belopp ber jag att få erinra, att statsbidrag till kustsanatorier hittills af Riksdagen beviljats utan begränsning till den proportion mellan kostnad och anslag, som gäller för anslaget till uppförande eller inrättande af tuberkulossjukvårdsanstalter. Orsaken härtill torde till väsentlig del vara den, att kustsanatorierna uppföras af enskilda föreningar, som gifvetvis ej hafva så stark ekonomisk bärkraft som de menigheter, landsting eller kommuner, hvilka i allmänhet uppföra vanliga sanatorier. Därtill kommer, att sistnämnda anstalter i regel afse att tillgodose behofven å ett mindre område, under det kustsanatorierna mottaga patienter från vidt skilda delar af landet.

Anläggningskostnaderna för ifrågavarande sanatorium med den föreslagna utvidgningen uppgå till omkring 131,000 kronor. Det belopp, hvarmed statsbidraget, med inräkning af det nu begärda anslaget, skulle öfverstiga halfva anläggningskostnaden, uppgår till 13,500 kronor. Då föreningen förmått sig ej vara i stånd att anskaffa detta belopp, synas mig goda skäl föreligga, för att staten tillskjuter hela det äskade beloppet.

Därest det ifrågasatta anslaget kommer att kunna meddelas, torde de af öfverintendentsämbetet framställda erinringarna böra iakttagas.

Jag anser således föreningens framställning om anslag å 54,000 kronor för utvidgning af ifrågavarande sanatorium vara välgrundad. I årets statsverksproposition har lämnats redogörelse för de af Riksdagen hittills beviljade anslag till uppförande eller inrättande af tuberkulossjukvårdsanstalter samt hvad af dessa anslag hittills anlåtats. Af denna redogörelse framgår, att Riksdagen för åren 1909—1912 anvisat tillsammans 1,600,000 kronor för nämnda ändamål samt att Kungl. Maj:t af dessa anslag villkorligt disponerat omkring 1,430,000 kronor. Sedermera har Kungl. Maj:t ytterligare villkorligt disponerat 95,000 kronor. Emellertid komma själfva besluten om utanordnande af medel och dessa medels utbetalande först efter det vederbörande anstalter blifvit färdigbyggda. Så är hittills af de disponerade medlen blott ett belopp af 443,000 kronor utanordnad. Huruvida de belopp, som, därest Riksdagen beviljar de i statsverkspropositionen för år 1913 äskade 400,000 kronor och framdeles fullföljer den för anslag till uppförande eller inrättande af tuberkulossjukvårdsanstalter uppgjorda planen, tillsammans blifva anvisade för ändamålet, skola förslå till de anstalter af nämnda art, som äro inrättade eller komma att inrättas, må vara en öppen fråga. Någon särskild anledning antaga, att så icke skall blifva fallet, föreligger emellertid för närvarande ej. Då utbetalningarna af ifrågavarande anslag till vederbörande anstalter så betydligt understiga de redan anvisade beloppen, har det syns mig obehöfligt att af Riksdagen nu begära ett särskildt anslag för ifrågavarande byggnadsarbeten vid Apelviken. Jag anser således, att byggnadsanslag för detta särskilda fall utan olägenhet bör kunna utgå af de för tuberkulossjukvårdsanstalter redan beviljade medel. Då emellertid Riksdagen icke förutsatt, att dessa medel skulle användas till kustsanatorier, samt ej heller de villkor, som Riksdagen fäst vid sina anslag till uppförande eller inrättande af tuberkulossjukvårdsanstalter, medgifva Kungl. Maj:t att af dessa anslag utdela bidrag i den proportion, som här ifrågasättes, bör Riksdagens samtycke inhämtas för nämnda medelsdisposition.»

Utskottets
yttrande.

Utskottet, som finner hvad till stöd för Kungl. Maj:ts förevarande framställning anförts, vara väl grundadt, får sålunda hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att till uppförande af vissa tillbyggnader vid sanatoriet vid Apelviken må beviljas föreningen för kustvård åt skrofulösa

barn ett anslag af 54,000 kronor, att af de utaf Riksdagen beviljade anslag till uppförande eller inrättande af tuberkulossjukvårdsanstalter utgå utan hinder af de för dessa anslag af Riksdagen bestämda villkor, men med skyldighet för föreningen att underkasta sig de föreskrifter med afseende å förstberörda anslags åtnjutande, som af Kungl. Maj:t må bestämmas.

Stockholm den 26 mars 1912.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hafva närvarit:
herrar *A. G. L. Billing, A. Ekman, S. H. Kvarnzelius, greve F. Wachtmeister, O. Jonsson, L. J. K. Larsson, N. O. Bruce, greve P. O. L. Klingspor, H. F. Lamm, friherre C. H. Falkenberg, friherre J. G. Beck-Friis, A. C. Lindblad, C. G. Ekman, A. Wiklund, H. Andersson, J. Olofsson, L. J. Carlsson, C. Persson, K. V. Rydén, J. A. Sjö, N. E. Lindberg, J. Ström och E. A. Nilson.*
